

## รายการอ้างอิง

### หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรมศิลปากร. (2512). นิทานเรื่องขุนบรม พงศาวดารล้านช้าง. ใน *ประชุมพงศาวดาร (ภาค 70)* (ล. 43). พระนคร: คุรุสภา.
- กรมศิลปากร. (2518). *ตำนานมูลศาสนา*. กรุงเทพฯ: งานพระราชทานเพลิงศพหม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์.
- กรมศิลปากร. (2521). *เรื่องกฎหมายตราสามดวง*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2539). *ตำราขนบธรรมเนียมในราชสำนักครั้งกรุงศรีอยุธยา กับ พระวิจารณ์ของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ*. กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- กฤษฎา บุญยสมิต. (2546). ดิงทุเลา การคัดค้านกระบวนพิจารณาในกฎหมายตราสามดวง. ใน *วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), ศรีชไมยาจารย์ (น. 245-286)*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการชำระกฎหมายตราสามดวง, คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ ไทยฯ, กระทรวงวัฒนธรรม. (พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร – ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุศยกุล เนื่องในโอกาสมีอายุครบ 84 ปี ใน พ.ศ. 2545).
- กฤษฎา บุญยสมิต. (2547). *กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย, ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ลำดับที่ 2, โครงสร้างกฎหมายตราสามดวง: การพิจารณาใหม่*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยใน ฐานะมรดกโลก.”
- กฤษฎา บุญยสมิต. (2548). พระอัจฉริยภาพด้านนิติศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. ใน *วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), กฎมณเฑียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ผลงานวิจัย (น. 1-44)*. กรุงเทพฯ: โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. (2529). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย*. เอกสารประกอบการสอน ชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กำธร เลี้ยงสังธรรม. (2546). *หลักไชย ตำรากฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- กำธร เลี้ยงสังธรรม. (บรรณาธิการ). (2548). *กฎหมายตรา 3 ดวง. ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง (ล. 1-3, แก้ไขปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: สถาบันปริทัศน์พจนมยงค์.

ขจร สุขพานิช. (2524). *ฐานันดรไพร่*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

คณะกรรมการโครงการวรรณกรรมอาเซียน. (2528). *ไตรภูมิภคา ฉบับถอดความ*. กรุงเทพฯ:

คณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวัฒนธรรมและสารสนเทศ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2523). *สถาบันพระมหากษัตริย์*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2537). *ธรรมแห่งอริยะ*. กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2539). *สังคมไทย, สถาบันพระมหากษัตริย์*. ใน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (บรรณาธิการ), *ลักษณะไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2) (น. 2-23, 24-45). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

โคลงเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์มหาราช. ( 2545). ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*, ล. 2 (พิมพ์ครั้งที่ 2), (น. 651-666). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

โคลงชะลอพระพุทธรูปไสยาสน์. (2545). ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*, ล. 3 (พิมพ์ครั้งที่ 2), (น. 62-74). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

คำฉันท์สรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระพุฒเจ้าหลวงปราสาททอง. ( 2545). ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*, ล. 3 (พิมพ์ครั้งที่ 2), (น. 19-56). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

คำให้การขุนหลวงหาวัด. (2549). ( พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัด และ พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์. (2515). (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: คลังวิทยา.

คำให้การชาวกรุงเก่า. (2549). (พิมพ์ครั้งที่ 2). (นายพันตรี หลวงโยธาทรรณนิเทศ, ชำระเรียบเรียงจากฉบับที่ล่ามแปลจากภาษาพม่า). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

จดหมายเหตุความทรงจำของกรมหลวงนรินทรเทวี พิมพ์พร้อมกับฉบับเพิ่มเติม (พ.ศ. 2310-2381) และพระราชวิจารณ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (เฉพาะตอน พ.ศ. 2310-2363). (2516). พระนคร: ศุภสภา.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ( 2473). *ชุมนุมพระบรมราชาธิบายในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ภาค 2 หมวดราชประเพณีไทย*. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.

- จักรฤทธิ อุทโท. (2547ก). ความสัมพันธ์ของกฎหมายตราสามดวงกับกฎหมายฉบับเฉลยศักดิ์ที่พบในหัวเมืองต่างๆ. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย, ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ลำดับที่ 1, สถานภาพการศึกษา* (น. 61-116). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- จักรฤทธิ อุทโท. (2547ข). พระธรรมนูนว่าด้วยการใช้ตรา. ใน วีรวัลย์ งามสันติสุข (บรรณาธิการ), *ศุภวัฒม์ - ศุภวาร จุลพิจารณาณ์ : ข้อเขียนเพื่อแสดงมุทิตาจิตในโอกาสที่ พลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒม์ เกษมศรี มีอายุครบ 6 รอบ ในพุทธศักราช 2547.* (น. 95-118). กรุงเทพฯ: เฟื่องฟ้า. ศุภวัฒม์-ศุภวาร จุลพิจารณาณ์
- จันทร์ฉาย ภัคธิดคม . ( 2532). *การวิเคราะห์พระบรมนามาภิไธยในสมัยอยุธยา: การสืบค้นและความหมาย.* กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตติ ดิงศภัทย์ . ( 2531). บทบาทของนักกฎหมายกับเทศกาลบ้านเมือง. ใน สมยศ เชื้อไทย (บรรณาธิการ). *รวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เกษมทรัพย์* (น. 13-16). กรุงเทพฯ: พี.เค. พรินติ้งเฮ้าส์.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2526). *สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา.* กรุงเทพฯ: ไม้งาม.
- จิราธร ชาติศิริ และ พิมพ์พรรณ ล้ายอง . ( 2548). แผนภูมิโครงสร้างกฎหมายเทียบรบาล. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *กฎหมายเทียบรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ , ผลงานวิจัย* (น. 291-320). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ( 2514). *พระราชพิธีสิบสองเดือน.* พระนคร: คลังวิทยา.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2516). *พระราชดำรัสทรงแถลงพระบรมราชาธิบายแก้ไขการปกครองแผ่นดิน.* ใน *ประวัติศาสตร์และการเมือง* (น. 121-170). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ . ( 2547). อธิบายนานาสถานในกฎหมายเทียบรบาลสมัยอยุธยา. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *จัดตั้งสนธิ์อาจารย์* (น. 181-258). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย. ( พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติพลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวัฒม์ เกษมศรี , อาจารย์ จุลทัศน์ พยาฆรา นนท์, ดร. เกษมศิริสัมพันธ์ และ คุณหญิง คณิตา เลขะกุล เนื่องในโอกาสอายุครบ 82 ปี).

- เจีย แยนจอง (ยรรยง จิระนคร). (2548). "คนไท" ไม่ใช่ "คนไทย" แต่เป็นเครือญาติชาติภาษา : รวมความรู้ "ไทยศึกษา" ของ "ศาสตราจารย์สองแผ่นดิน." กรุงเทพฯ: มติชน.
- ฉวีงาม มาเจริญ. (2539). ราชยาน – ความหมาย ประวัติ และวิวัฒนาการ , ศักดิ์และการใช้งาน. ใน คณะผู้จัดทำหนังสือ , เครื่องประกอบพระราชอิสริยยศ ราชยาน ราชรถ และพระเมรุมาศ (น. 29-75). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการฝ่ายจัดทำจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก ในคณะกรรมการจัดงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.
- ฉวีงาม มาเจริญ . (ตรวจสอบชำระ และ บรรณาธิการ). (2548). ตำราพระราชพิธีเก่าและตำรา ทวาทศพิธี. กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร กระทรวง วัฒนธรรม.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ เรณู วิชาศิลป์. (2528). ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวไทยอหาม จาก การ อ่านอหาม-บูรณเจี. เชียงใหม่: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่, ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต . (2547). อ่านโองการแข่งน้ำ ฉบับวิเคราะห์และถอดความ . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน . ( 2548ก). กฎพระสงฆ์ในกฎหมายตราสามดวง. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), พระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์กับสังคมไทย (น. 1-152). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว . "กฎหมายตราสามดวง: ประมวล กฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก."
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2548ข). พระธรรมสาตร. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), นิติปรัชญา ไทย: ประกาศพระราชปรารภ, หลักอินทภาษ, พระธรรมสาตร, และ On the Laws of Mu'ung Thai or Siam (น. 59-157). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีอาวุโส สกว . "กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก."
- แซร์แวงส, นิโกลาส์. (2506). ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม. (สันต์ ท. โกมลบุตร, แปล). พระนคร: ก้าวหน้า.
- โชติ กัลยาณมิตร . ( 2539). สถาปัตยกรรมแบบไทยเดิม (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาคม สถาปนิกสยาม.
- ณัฐภัทร จันทวิช . ( 2539). ราชรถ. ใน คณะผู้จัดทำหนังสือ . เครื่องประกอบพระราชอิสริยยศ ราชยาน ราชรถ และพระเมรุมาศ (น. 121-214). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการฝ่าย

จัดทำจดหมายเหตุและหนังสือที่ระลึก ในคณะกรรมการจัดงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา . (2514). *นิทานโบราณคดี*. พระนคร: แพร่พิทยา.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา . (2516). ลักษณะการปกครองประเทศสยามแต่โบราณ. ใน *ประวัติศาสตร์และการเมือง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา . (2534). *ชุมนุมพระนิพนธ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรตติ้ง.

ตำราพระราชพิธีเก่า. (2548). ใน *ตำราพระราชพิธีเก่า และ ตำราทวาทศพิธี* (น. 9-21). กรุงเทพฯ: สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

*ไตรภูมิพิภพ หรือ ไตรภูมิพระร่วง ฉบับตรวจสอบชำระใหม่*. (2526). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.

ถนอม อานามวัฒน์ และคณะ. (2522). *ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.

ทัศนีย์ สิ้นสกุล. (2526). จักรพรรดิราชย์ในคติอินเดีย. ใน *สุภาพวรรณ ๓ บางช้าง (บรรณาธิการ), อักษรศาสตร์นิพนธ์ 3: รวมบทความทางภาษาศาสตร์* (น. 73-93). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ . ( 2533). ระบบทาสและอำนาจการเมืองในประวัติศาสตร์สังคมไทย. ใน *สุนทรีย อาสะไวย, ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ไทยคดีศึกษา: รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดงมุขิตาจิต อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา* (น. 83-102). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานแสดงมุขิตาจิตครบรอบ 60 ปี อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา.

ธิดา สาระยา. (2545). *อารยธรรม – วัฒนธรรม ในสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เถียร เจริญวัฒนา. (2528). ระบบกฎหมายไทยก่อนสมัยรัชกาลที่ 5. หน่วยที่ 10. ใน *คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาการระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ, เอกสารการ*

- สอนชุดวิชา ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ (หน่วยที่ 8-15) (น. 539-598).  
กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤมล ชีรวัดมน. (2521). อิทธิพลของศาสนาและความเชื่อที่มีต่อความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์  
อยุธยา. ใน แผนกประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,  
สะพาน รวมบทความประวัติศาสตร์ (ล. 2) (น. 73-111). กรุงเทพฯ: แผนก  
ประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา. (วัน จามรมาณ). (2476). *ตำนานกฎหมายตอนว่าด้วยศาล*. พระ  
นคร: โรงพิมพ์ห้องสมุดไท. (พิมพ์แจกในการกรฐินพระราชทาน พระยานิติศาสตร์  
ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ณ วัดทองนพคุณ พ.ศ. 2476).
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ . ( 2523). *การเมืองไทยสมัยพระนารายณ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). *ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา* (พิมพ์ครั้งที่ 2).  
กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2539). *การฟื้นฟูอักษรศาสตร์ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา  
โลกมหาราช* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- บริหารเทพธานี, พระ. (2524). *พงศาวดารชาติไทยสมัยศรีอยุธยา ภาคแรก*. พระนคร: บพิธ.
- บวรบรรณรักษ์ (นิยม รักไทย), หลวง. (2511). *สังกฤต-ไท-อังกฤษ อภิธาน* (พิมพ์ตามฉบับ พ.ศ.  
2469). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- บุญเลิศ เสนานนท์ (ผู้ปริวรรตถ่ายถอด และ ผู้แปล). (2543). *โลกสันฐานโชตรตนคัณฐี*.  
กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- บุษกร กาญจนจारी. (2518). *คำบรรยายประกอบวิชาประวัติศาสตร์อยุธยา (AH 301) ภาคต้น ปี  
การศึกษา 2518*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์  
มหาวิทยาลัย.
- ปภัสสร เขียวปัญญา , ประเสริฐ หลวงทิพย์ , บุษบา ประภาสพงศ์ , สุนทร ศรีปานเงิน และ  
ประภาศรี ดำสอาด . ( 2547). *สิทธิชุมชนท้องถิ่นมอญ: กรณีการสร้างท่อก๊าซที่มี  
ผลกระทบต่อชุมชนมอญพื้นเมืองและชุมชนมอญอพยพที่อำเภอสังขละบุรี*.  
กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2548). *ประเพณี 12 เดือน ในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอด  
ของคน*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- ปรีชา พิณทอง. (2525). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- ปรีดี เกษมทรัพย์ . ( 2528). *ปัญหาและแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์กฎหมายในประเทศไทย*. เอกสารประกอบการสัมมนาประวัติศาสตร์กฎหมายไทย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดี เกษมทรัพย์ . (2539). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดี พิศภูมิวิถึ . ( 2548ก). *กฎหมายไทย: ความสำคัญ โครงสร้าง และเนื้อหา* . ใน *วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), กฎมณเฑียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ , ผลงานวิจัย* (น. 259-290). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- ปรีดี พิศภูมิวิถึ . (2548ข). *ภูมิสถานพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยา และขนบธรรมเนียมมรดกสำนักบางประการในกฎหมายมณเฑียรบาล*. ใน *วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), กฎมณเฑียรบาล ฉบับเฉลิมพระเกียรติ , ผลงานวิจัย* (น. 321-339). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- ปรุฑศรี วัลลิโหมดม, ผกาพรรณ เดชเทพพร และ พรรณิกา นิลณรงค์ (บรรณาธิการ). (2527). *สรุปผลการสัมมนา เรื่องไตรภูมิพระร่วง*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ปิยะฉัตร ปิตะวรรณ . ( 2526). *ระบบไพร่ในสังคมไทย พ.ศ. 2411-2453*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พรเพ็ญ อุ่นตระกูล . ( 2535). *กฎหมายตราสามดวง: ข้อสังเกตเรื่องอักษรวิถึ*. ใน *สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กฎหมายตราสามดวงในสังคมไทย* (น. 153-172). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- พรภิรมย์ เตียมธรรม . ( 2527). *ไพร่ในสมัยอยุธยา*. ใน *ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ สมภพ มานะรังสรรค์ (บรรณาธิการ), ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ. 2484* (น. 47-68). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2539). *สถานการณ์พระพุทธศาสนา กระแสไสยศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2549). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มผู้สนใจศึกษารวม.

- พระมหาช่วง อุ่เจริญ . ( 2527). พงศาวดารชาติมอญ. ใน มนตรี หลักคองคา (รวบรวม), *อนุสรณ์มอญรำลึก* (น. 65-81). กรุงเทพฯ: ชมรมเยาวชนมอญ กรุงเทพฯ.
- พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม). ( 2542). ใน *ประชุมพงศาวดารฉบับกาญจนนาภิเษก* ล . 3 (น. 213-452). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- พระราชวรมุณี (ประยูร ปรยุตโต). (2523). *ไตรภูมิพระร่วง: อิทธิพลต่อสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ชุมชนมุขศึกษาพุทธศาสตร์และประเพณี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชวรมุณี (ประยูร ปรยุตโต). (2528). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสังฆราชเมธีกร. (2529). *โลกที่ปกสาร*. (นาวาเอก (พิเศษ) แย้ม ประพัฒน์ทอง , ผู้แปล). กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- พระสิริมังคลาจารย์. (2523). *จักกวัตตีปนี*. (ทินกร ทองเสวต , ผู้แปล, ทองย้อย แสงสินชัย , ผู้ตรวจชำระเรียบเรียง). กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) , และ จำลอง ส ารพัตน์. (2546). *พจนานุกรม บาลี-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ร้านเรื่องปัญญา.
- พินัย ไชยแสงสุกุล และคณะ . ( 2537). *กฎหมายแห่งราชอาณาจักรสยาม: ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างระบบกฎหมายและเนื้อหาบทบัญญัติของอาณาจักรสยามและอาณาเขตทักษิณ*. กรุงเทพฯ: สยามเจริญพาณิชย์.
- พิธีทวาทศมาสของเก่า. (2464). พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ . ( 2547). *กฎหมายตราสามดวง: การศึกษาต้นฉบับตัวเขียนและฉบับตัวพิมพ์*. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย, ผลงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ลำดับที่ 1, สถานภาพการศึกษากฎหมายตราสามดวง* (น. 33-60). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีอาวุโส สกว . “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- ไพฑูรย์ สายสว่าง . ( 2527). *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา พ .ศ. 2393-2433*. ใน *จักรทิพย์ นาถสุภา และ สมภพ มานะรั งสรรค์* (บรรณาธิการ), *ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย* (น. 302-378). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัททิยา ยิมเรวัต. (2544). *ประวัติศาสตร์สิบสองจุไท*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.



- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2542). บทสดุดีในจารึกภาษาสันสกฤตของกัมพูชา ใน ภาษา - จารึก ฉบับที่ 6 (น. 281-301). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร. (เนื่องในวาระครบ 5 รอบและเกษียณอายุราชการของผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. อุไรศรี วรตะริน).
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). มณีปิ่นนิพนธ์: รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรม ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนู อุดมเวช . ( 2528). กระบวนการยุติธรรมสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น. เพชรบุรี: ภาควิชาประวัติศาสตร์ วิทยาลัยครูเพชรบุรี. (ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2530). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาภาษาไทยฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (ล. 1-90). กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มานพ ถาวรวัฒน์สกุล . ( 2536). ชุนนางสยาม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- มานพ ถาวรวัฒน์สกุล . (2537). การกำหนดอายุของกฎหมายอยุธยาในกฎหมายตราสามดวง บทวิเคราะห์เบื้องต้น. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), ความยากย้อนของอดีต (น. 169-227). กรุงเทพฯ: ครรลองไทย. (พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติ พลตรี หม่อมราชวงศ์ ศุภวัธมย์ เกษมศรี). ตีพิมพ์ซ้ำใน วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 22(2) (ธันวาคม 2542-พฤษภาคม 2543), 171-211)
- ยรรยง จิระนคร และ รัตนพร เศรษฐกุล . (2544). ประวัติศาสตร์สิบสองปีนนา. กรุงเทพฯ: สถาบัน วิทยทัศน์.
- ยุพร แสงทักษิณ . ( 2539). เครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์และเครื่องสูง. กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- รอง ศยามานนท์, ดำเนิน เลชะกุล และ วิลาสวงค์ นพรัตน์ . (2515). ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ถึงแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระวี ภาวิไล. (2543). โลกทัศน์ ชีวทัศน์ เปรียบเทียบวิทยาศาสตร์กับพุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ: มูลนิธิ พุทธธรรม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ล. 17. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

- ราชบัณฑิตยสถาน. ( 2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2525*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยอยุธยา ลิลิตโองการแข่งน้ำ* . กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภิกษา* . กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลา ลูแบร์, ซีมอง เดอ. (2510). *ราชอาณาจักรสยาม (จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ ฉบับสมบูรณ์)* (สันต์ ท. โกมลบุตร, แปล). พระนคร: ก้าวหน้า.
- ลิลิตยวนพ่าย. ( 2540). ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*, ล. 1 (น. 327-384). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- ลิลิตโองการแข่งน้ำ. ( 2540). ใน *วรรณกรรมสมัยอยุธยา*, ล. 1 (น. 7-14). กรุงเทพฯ: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.
- แลงการ์ด, ร. (บรรณาธิการ). (2481-2482). *ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166* (ล. 1-3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง.
- แลงการ์ด, ร. (2526). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (ล. 1-2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- แลงการ์ด, ร. (บรรณาธิการ). (2529). *ประมวลกฎหมาย รัชกาลที่ 1 จุลศักราช 1166, พิมพ์ตามฉบับหลวงตรา 3 ดวง* (ล. 1-3, พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (ถ่ายภาพฉบับ พ.ศ. 2481-2482 มาทำแม่พิมพ์).
- แลงการ์ด, ร. (2548ก). *ความรับผิดชอบร่วมกันในประเทศสยาม (บุตร สุวรรณะบุญ, ผู้แปล)*. ใน *สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ ภรรณิกา จรรย์แสง (บรรณาธิการ), ร. แลงการ์ดกับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน* (น. 157-173). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี 1938).
- แลงการ์ด, ร. (2548ข). *พยานตามกฎหมายเก่าของไทย (อุดม รัฐอมฤต , ผู้แปล)*. ใน *สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ ภรรณิกา จรรย์แสง (บรรณาธิการ), ร. แลงการ์ดกับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน* (น. 138-156). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี 1964).

- แลงกาต์, ร. (2548ค). สถานะของหญิงในสยาม (ไพโรจน์ กัมพูสิริ , ผู้แปล). ใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ กรรณิกา จรรย์แสง (บรรณาธิการ), *ร. แลงกาต์กับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษาผลงาน* (น. 174-1188). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี 1959).
- แลงกาต์, ร. (2548ง). สถานภาพของทาส ใน “ระบบทาสเอกชนในกฎหมายเก่าของสยาม (มยุรี พงษ์ศิริรักษ์, ผู้แปล). ใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ กรรณิกา จรรย์แสง (บรรณาธิการ), *ร. แลงกาต์กับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษา ผลงาน* (น. 189-224). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี 1931).
- แลงกาต์, ร. (2548จ). ข้อสังเกตว่าด้วยการชำระกฎหมายสยามในปีพุทธศักราช 2348 (ปรีดี พิศุมิวิธิ แปล ). ใน สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล และ กรรณิกา จรรย์แสง (บรรณาธิการ), *ร. แลงกาต์กับไทยศึกษา: รวมบทความแปลและบทความศึกษา ผลงาน* (น. 189-224). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ ศูนย์ข้อมูลเพื่อการค้นคว้าวิจัยฝรั่งเศส-ไทยศึกษา. (ต้นฉบับพิมพ์ ปี 1929).
- วรวร ภู่งศ์พันธุ์. (2548). ภาพลักษณ์สถาบันกษัตริย์ในกฎหมายสยาม. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *กฎหมายสยาม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ผลงานวิจัย* (น. 165-258). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว . “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”
- วรลักษณ์ ฝ่องสุขสวัสดิ์. (2551). *หลักเมือง หลักชัยแห่งราชอาณาจักร*. กรุงเทพฯ: บ้านหนังสือโกสินทร์.
- วรุณยุพา สนิทวงศ์ ณ อ ยูธยา. (2546). ข้อคิดเรื่องตำแหน่งมหาอุปราช. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *ศรีษไมยจารย์* (น. 165-134). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการชำระกฎหมายตราสามดวง, คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, กระทรวงวัฒนธรรม. (พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติ ศาสตราจารย์ ดร . ประเสริฐ ณ นคร – ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุศยกุล เนื่องในโอกาสมีอายุครบ 84 ปี ใน พ.ศ. 2545)
- วัฒน์ บุญจับ (บรรณาธิการ). (2541). *รวมเรื่องราวชาติไทย ธรรมเนียมราชตระกูลในกรุงสยาม พระราชานุกิจ และ อธิบายว่าด้วยยศเจ้า*. กรุงเทพฯ: เอดิสัน เพรส โปรดักส์. (พิมพ์

เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเสริม กรวิทยาศิลปิน ณ ฌาปนสถานวัด  
มกุฏกษัตริยาราม วันเสาร์ที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2541)

วิจิตรมาตรา, ชุน. (2516). *ประวัติการค้าไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์.

วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2547). ความสำคัญของ “กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย.” ใน วินัย  
พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *กฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย, ผลงานวิจัย  
ฉบับสมบูรณ์ลำดับที่ 1, สถานภาพการศึกษากฎหมายตราสามดวง* (น. 1-32).  
กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวล  
กฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”

วิไลเลขา ถาวรอนสาร และ คณะ. ( 2521). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย  
รามคำแหง.

วิชณุ เครื่องงาม . ( 2534). กฎมณเฑียรบาลในระบบกฎหมายไทย. ใน คณะกรรมการฝ่ายจัดทำ  
หนังสือวิชาการ, *รวมบทความทางวิชาการในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์  
สัญญา ธรรมศักดิ์* (น. 75-116). กรุงเทพฯ: มูลนิธินิติศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วุฒิชัย มูลศิลป์ . ( 2546). จากไพร่ฟ้าสู่สามัญชน. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ),  
*ศรีษะไมยาจารย์* (น. 135-166). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการชำระกฎหมายตราสาม  
ดวง, คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, กระทรวงวัฒนธรรม. (พิพิธนิพนธ์เชิดชู  
เกียรติ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร – ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุศยกุล เนื่องใน  
โอกาสมีอายุครบ 84 ปี ใน พ.ศ. 2545).

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2527). *กรุงศรีอยุธยาของเรา*. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงศรีอยุธยา.

ศรีศักร วัลลิโภดม . (2536). *กฎหมายตราสามดวงกับความเชื่อของไทย*. ใน สำ นักงาน  
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 117-  
146). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

ศศิกานต์ คงศักดิ์. (2548ก). ประกาศพระราชปรารภ. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *นิติ  
ปรัชญาไทย: ประกาศพระราชปรารภ, หลักอินทภาษ, พระธรรมสาตรา, และ On the  
Law of Mu'ung Thai or Siam* (น. 1-12). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส  
สกว. “กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก.”

ศศิกานต์ คงศักดิ์. (2548ข). *หลักอินทภาษ*. ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *นิติปรัชญาไทย:  
ประกาศพระราชปรารภ, หลักอินทภาษ, พระธรรมสาตรา, และ On the Law of*

- Mu'ung Thai or Siam (น. 13-57). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. "กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก."
- ศานติ ภัคดีคำ. (2549). *พจนานุกรมคำยืมภาษาเขมรในภาษาไทย ฉบับฉลองครบรอบ 55 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย - กัมพูชา*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย - กัมพูชา และ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ.
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล . ( 2529). ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยก่อนการติดต่อกับตะวันตก (พ.ศ. 1781-2054). ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ* (น. 59-80). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล . (2546). พระไอยการเก่าตำแหน่งนาหัวเมือง. ใน *วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), ศรีชไมยาจารย์ (น. 333-352)*. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการชำระกฎหมายตราสามดวง, คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, กระทรวงวัฒนธรรม. (พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร – ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุษยกุล เนื่องในโอกาสมีอายุครบ 84 ปี ใน พ.ศ. 2545).
- ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล . (2551). อาณาจักรอยุธยา. ใน *สาขาวิชาศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์ไทย (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1, พิมพ์ครั้งที่ 7) (น. 245-325)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมเกียรติ วันทะนะ . ( 2533). พุทธรัฐปริทรรศน์: กรอบการวิเคราะห์อำนาจดั้งเดิมในสังคมไทยสยาม. ใน *สุนทรী อาสะวีย์, ม.ล. วัลย์วิภา บุรุษรัตนพันธุ์, และ กาญจณี ละอองศรี (บรรณาธิการ), ไทยคดีศึกษา: รวมบทความทางวิชาการเพื่อแสดงมุติเตาจิต อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (น. 197-220)*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานแสดงมุติเตาจิตครบรอบ 60 ปี อาจารย์ พันเอกหญิง คุณนิออน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2547). *บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรม การเมืองและประวัติศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม)*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- สมบัติ พลายน้อย. (2513). *พฤษนิยาย*. พระนคร: แพร์พิทยา.
- สมพงศ์ วิหคศักดิ์พันธุ์. (2544). *ประวัติศาสตร์ไทใหญ่*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

- สมยศ เชื้อไทย . ( 2538). *คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง: หลักทั่วไป ภาคทั่วไป : ความรู้กฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สังข์ พัทโนทัย. (2516). *พระเจ้าปราสาททอง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สายชล วรรณรัตน์ . ( 2527). การเมืองการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยา พ .ศ. 2112-2231. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย* (น. 191-230). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สายชล สัตยานุรักษ์. (2546). *พุทธศาสนากับแนวคิดทางการเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก* (พ.ศ. 2325-2352). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง . ( 2535). *ขนบธรรมเนียมประเพณี: ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัยถึงสมัยอยุธยาตอนกลาง*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช และ วิมาลา ศิริพงษ์ . (2542). *ระบบการเมืองการปกครองของชนชาติไท การประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่องไทศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี บำรุงสุข . ( 2528). ประวัติศาสตร์การเมืองไทยจากแง่มุมทางสังคมและวัฒนธรรม. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย* (น. 55-148). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมิตร ปิติพัฒน์ . ( 2545). *ศาสนาและความเชื่อไทดำในสิบสองจุไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. (2538). *ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล . ( 2536). รัฐไทยในกฎหมายตราสามดวง. ใน *สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 71-89). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). (2503). *เมืองสวรรค์และมีสาางเทวดา*. พระนคร: แพร์พิทยา.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). (2515). *ไทย-จีน*. กรุงเทพฯ: บรรณาการ.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุমানราชชน). (2540). *เล่าเรื่องในไตรภูมิ*. (พิมพ์ครั้งแรก 2497). กรุงเทพฯ: น้ำฝน.

- เสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม). (2478). *ประชุมกฎหมายประจำศก* (ล. 1-2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เดลิเมส์.
- เสนีย์ ปราโมช . ( 2510). *กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์ อยุธยา.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2539). *สัญลักษณ์ในงานจิตรกรรมไทย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 ถึง 24*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แสง บุญเฉลิมวิภาส . ( 2551). *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- หยุด แสงอุทัย . (2538). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก.
- อคิน รพีพัฒน์ , ม.ร.ว. ( 2521). *สังคมไทยในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ พ .ศ. 2325-2416*. (ม.ร.ว. ปรายทอง สิริสุข และพรณี สรวงบุญมี, แปล). กรุงเทพฯ: พิชเนศ.
- อคิน รพีพัฒน์ , ม.ร.ว. (2536). *กฎหมายตราสามดวงกับโครงสร้างสังคมไทย*. ใน สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 59-78). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อคิน รพีพัฒน์ , ม.ร.ว., สุลักษณ์ ศิวลักษณ์, และ แด ดิลกวิทยรัตน์. (2536). *การอภิปรายเรื่องกฎหมายตราสามดวงกับโครงสร้างสังคมไทย*. ใน สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ, *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 79-91). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- องค์การค้าของคุรุสภา (บรรณานุกรม). (2505-2506). *กฎหมายตราสามดวง* (ล. 1-5). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- องค์การค้าของคุรุสภา (บรรณานุกรม). ( 2515). *กฎหมายตราสามดวง* (ล. 1-2, พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- องค์การค้าของคุรุสภา (บรรณานุกรม). ( 2537) *กฎหมายตราสามดวง* (ล. 1-5, พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: องค์การค้าของคุรุสภา.
- อาคม พัตถิยะ และ นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). *รวมความเรียงว่าด้วยประวัติศาสตร์อยุธยาตอนต้น ศรีรามเทพนคร*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- อิชิอิ, โยเนโอะ. ( 2536). พระธรรมศาสตร์ไทย (นิชิ เอียวศรีวงศ์ , ผู้แปล). ใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 9-42). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1986)
- อิชิอิ, โยเนโอะ, ชิบายามา, มาโมรุ, และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2533) *ดรชนี้ค้นคำในกฎหมายตราสามดวง (The computer concordance to the Law of the Three Seals)* (ล. 1-5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- อิชิอิ, โยเนโอะ, ชิบายามา, มาโมรุ, และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2551) *ดรชนี้ค้นคำในกฎหมายตราสามดวง* (ฉบับปรับปรุง). เกี่ยวโต: ศูนย์เอเชียอาคเนย์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกียวโต.
- ฮอลล์, แอนโทนี. ( 2545). ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ แนวคิดและคำศัพท์ (ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ , ผู้แปลและเรียบเรียง). ใน อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (บรรณาธิการ), *ระบบอุปถัมภ์* (น. 25-37). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไฮแอม, ชาร์ลส, และ รัชนี ทศรัตน์ . (2542). *สยามดึกดำบรรพ์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงสมัยสุโขทัย*. กรุงเทพฯ: ริเวอร์ บุ๊ค.

### บทความวารสาร

- ก.ศ.ร. กุหลาบ. (พฤศจิกายน 2448). *วารสารสยามประเพณี*, เล่มที่ 5 ตอนที่ 32 (22 พฤศจิกายน ร.ศ. 123), 823-824.
- กำธร เลี้ยงสังข์ธรรม. (มิถุนายน 2527). *วิจารณ์กฎหมายตราสามดวงฉบับพิมพ์. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 14(2), 141-168.
- กำธร เลี้ยงสังข์ธรรม. (ตุลาคม 2527). *กฎหมายตราสามดวงฉบับพิมพ์. ศิลปวัฒนธรรม* 5(12), 78-92)
- กำธร เลี้ยงสังข์ธรรม. (มีนาคม 2539). *ปัญหาวันเดือนปีในกฎหมายที่ตราขึ้นก่อนวันสถาปนากรุงศรีอยุธยา. ศิลปวัฒนธรรม* 7(5), 64-65.
- กำธร เลี้ยงสังข์ธรรม. (ธันวาคม 2547). *กรณีรับหนังสือกฎหมายในรัชกาลที่ 3. ศิลปวัฒนธรรม* 26(2), 100-112.
- เกษม ศิริสัมพันธ์. (ธันวาคม 2530). *การสืบราชสมบัติ: ศึกษาจากกฎหมายตราสามดวงและราชประเพณี. นิติศาสตร์* 17, 131-161.



- เฉลิม มากนวล. (มกราคม-มิถุนายน 2545). การศึกษาของกษัตริย์ในวรรณคดี. *ที่ทัศนวรรณกรรม* 2(1), 18-21.
- ชาติชาย พณานานนท์ . ( สิงหาคม 2532). ทาสอยุธยาในประมวลกฎหมายรัชกาลที่ 1. *ศิลปวัฒนธรรม* 10(10), 59-157.
- ดุษฎีพร ชำนิโรคคานต์ . ( เมษายน 2528). การช้อนคำในกฎหมายตราสามดวง. *ภาษาและวรรณคดีไทย* 2(1), .
- ทานาเบ้, ซีเกฮารุ. (ตุลาคม 2518). การชลประทานเพื่อการเกษตรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. *วารสารธรรมศาสตร์* 5, 70-94.
- พรภิรมย์ เขียมธรรม . ( มกราคม-กุมภาพันธ์ 2521). ลักษณะของไพร่และไพร่ในฐานะที่เป็นฐานอำนาจทางการเมืองสมัยอยุธยา. *สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* 8(1), 82-97.
- พรรณี อวนสกุล. (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2518). ระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจสมัยอยุธยา. *วารสารธรรมศาสตร์* 4, 16-39.
- มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ . ( 2530). พระมหาจักรพรรดิราช. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร (ฉบับพิเศษ)* 8(1-2), 9-16.
- มานพ ถาวรวัฒน์สกุล . ( 2542). กฎหมายเกี่ยวกับชาวต่างชาติในสมัยอยุธยา. *รวมบทความประวัติศาสตร์* 21, 96-112.
- รุ่งอรุณ ที่ซุณหเถียร . ( กรกฎาคม 2530). กฎหมายตราสามดวง การกลายความหมายของคำและสำนวน. *คุรุปริทัศน์* 12, 66-73.
- เรืองวิทย์ ลิ้มปนาท . ( มิถุนายน-ธันวาคม 2542). แนวคิดสันติวิธีจากกฎหมายตราสามดวง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา* 7(8), 52-61.
- ไรท์, ไมเคิล. ( กรกฎาคม 2541-กุมภาพันธ์ 2542). พระราชพิธี 12 เดือนในกฎมณเฑียรบาล. *ศิลปวัฒนธรรม* 19(9)-20(4),
- ล้อม เพ็งแก้ว . ( มีนาคม 2529). วันเดือนปีกฎหมายที่ได้ตราขึ้นก่อนวันสถาปนากรุงศรีอยุธยา. *ศิลปวัฒนธรรม* 7(5), 42-44.
- ศานติ ภัคดีคำ. (ม.ค.-มิ.ย. 2550). พระนามกษัตริย์สุโขทัย : ความสัมพันธ์กับเขมรโบราณ. *ดำรงวิชาการ* 6(1): 89-97.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (กรกฎาคม-กันยายน 2549). พระสมมติเทวราช. *เมืองโบราณ* 32(3), 7-10.
- ศิริพร ดาบเพชร . (2546). พระไอยการบานแผนก: สถานภาพบุคคลและการจัดระเบียบสังคมไทยสมัยโบราณ. *ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 33-45.

- สุเทพ สุนทรภัสส์ช .( เมษายน-กันยายน 2525). จากบรรณการสู่ศูนย์อำนาจ: วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอุดมการณ์ในยุคครีตันโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2475). *สังคมศาสตร์* 6, 133-143.
- อิชิอิ, โยเนโอะ. (ตุลาคม-ธันวาคม 2522). อาณาเขตของอยุธยาในกฎหมายตราสามดวง. *วารสารธรรมศาสตร์* 9(2), 148-160.

### เอกสารอื่น ๆ

- กวรรณิการ์ นิโบล . ( 2525). *ระบบศักดินาไทยและยุโรป: ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างทางสังคมและลักษณะพัฒนาการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.
- กิตติพงศ์ ว่องเมทินี. (2549). *กฎหมายตราสามดวง: ศึกษาบทบาทและหน้าที่ผู้พิพากษาตุลาการในการพิจารณาคดี*. สารนิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.
- จารุภัทร จัตตารีส์ . (2550). *บทบาทขององค์กรและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายตราสามดวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.
- เจนจรัญ รัชชชีน . ( 2542). *ความผิดอาญาเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย: ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของฐานความผิดตั้งแต่กฎหมายตราสามดวงจนถึงกฎหมายลักษณะอาญา ร .ศ. 127*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชานิติศาสตร์.
- ทองดี ปิงใจ . ( 2531). *พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมในอยุธยารัชสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 1991-2171)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- ทองสุข จารุเมธีชน . ( 2527). *การศึกษาเปรียบเทียบเรื่องทาสในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาท คัมภีร์มานวธรรมศาสตร์ และกฎหมายตราสามดวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาบาลีและสันสกฤต.

- นงลักษณ์ วัฒนพานิช .( 2514). *กฎหมายและการปกครองสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช*.  
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์,  
 สาขาวิชาประวัติศาสตร์.
- นภาพร อัคระรังษีกุล . ( 2531). *การศึกษาเรื่องมหากาพย์ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย*. วิทยานิพนธ์  
 ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.
- นันทิยา สว่างวุฒิจิธรรม . ( 2525). *การควบคุมกำลังคนในสมัยรัตนโกสินทร์ก่อนการจัดการเกณฑ์  
 ทหาร (พ.ศ. 2325-2448)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์  
 มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชาประวัติศาสตร์.
- นิยะดา เหล่าสุนทร และคณะ . (2540). *ภูมิปัญญาของคนไทย: ศึกษาจากกฎหมายตราสามดวง  
 และจิตรกรรมฝาผนัง*. เอกสารไม่ตีพิมพ์.
- บุษกร กาญจนจारी .(2518). *คำบรรยายประกอบวิชาประวัติศาสตร์อยุธยา (AH 301) ภาคต้น ปี  
 การศึกษา 2518*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์  
 มหาวิทยาลัย.
- เบญจมาศ บางอ้น .( 2529). *การสร้างคำในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.
- ปภัสสร ธีयरปัญญา . ( 2539). *การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ฉบับภาษาสันสกฤต  
 กับฉบับภาษามอญ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร,  
 บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาสันสกฤต.
- ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล .( 2547). *ภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์ไทยในวรรณคดีสมัยอยุธยา*.  
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย,  
 สาขาวิชาภาษาไทย.
- ปาริชาติ วิลาวรรณ .( 2528). *การค้าของป่าในประวัติศาสตร์อยุธยา พ .ศ. 1893-2310*.  
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย,  
 ภาควิชาประวัติศาสตร์.
- พงษ์นรินทร์ ศรี ประเสริฐ .( 2549). *กระบวนการตรวจสอบความจริงในคดีอาญา ศึกษาจาก  
 กฎหมายตราสามดวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
 คณะนิติศาสตร์.
- พงษ์นิยม ทองพงษ์นิยม . (2525). *การศึกษาเรื่องทาสในสมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
 มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.

- พระประสิทธิ์ ดิก ขปญโญ (วิเศษเนตร). ( 2549). *การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระอินทร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา.
- พัชรินทร์ ในพรมราช. (2536). *ความผิดอาญาเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะของฐานความผิดตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวงจนถึงสมัยลักษณะกฎหมายอาญา ร .ศ. 127*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชานิติศาสตร์.
- มนตรี เงินสวัสดิ์ . ( 2549). *แนวคิดในการลงโทษของกฎหมายตราสามดวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะนิติศาสตร์.
- มนู อุดมเวช. (2516). *การปฏิรูปการศาลส่วนกลางของกระทรวงยุติธรรมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษา, สาขาวิชาการศึกษา.
- มานิส ปิยะสิงห์ . ( 2521). *ศึกษาลักษณะสังคมไทยวิเคราะห์จากบทลงโทษในกฎหมายตราสามดวง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้.
- รณี เลิศเลื่อมใส . ( 2539). *ปรมปราคติไทอาหม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย.
- วิวิทย์ จตุปาริสุทธิ . ( 2512). *วิวัฒนาการว่าด้วยการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้ถูกกักกันตามประมวลกฎหมายอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชารัฐศาสตร์.
- ลำพรรณ น่วมบุญลือ . ( 2519). *สิทธิและหน้าที่ของสตรีตามกฎหมายไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.
- สมภพ มีบุญ . ( 2544). *ถ้อยคำสำนวนร้อยแก้วสมัยอยุธยาตอนต้นที่ไม่ปรากฏในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาภาษาไทย.
- สามารถ นิลวงศ์ . ( 2515). *กฎหมายสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาประวัติศาสตร์.

- สุกัญญา บำรุงสุข . ( 2525). *อำนาจหน้าที่และบทบาทของสมุหพระกลาโหมในสมัยรัตนโกสินทร์*.  
 วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย,  
 ภาควิชาประวัติศาสตร์.
- อัญชลี สุสายัณห์. (2524). *ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัย  
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต,  
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชาประวัติศาสตร์.
- อุษณีย์ ธงไชย. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยาและลานนา พ.ศ. 1839-2310*. วิทยานิพนธ์  
 ปริญญาามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, ภาควิชา  
 ประวัติศาสตร์.

#### Books

- Akin Rabibhadana. (1969). *The organization of Thai society in the early Bangkok period, 1782-1873*. (Cornell Southeast Asia Program Data Paper No. 74). Ithaca, NY: Cornell University Southeast Asia Program. (อकिन รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2518). *สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์: พ.ศ. 2325-2516* (ม.ร.ว. ปรภายทอง สิทธิสุข, พรรณี สรุบบุญมี, ผู้แปล, บัณฑิต อ่อนดำ, บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.)
- Aung Thaw. (n.d.). *Historical sites in Burma*. Rangoon: The Ministry of Union Culture, Government of the Union of Burma.
- Banerjee, Nikunja Vihari. (1980). *Studies in the Dharmasastra of Manu*. New Delhi: Munshiram Manoharlal.
- Bhattacharji, Sukumari. (1988). *The Indian theogony*. Delhi: Motilal Banarsidass.
- Charnvit Kasetsiri. (1976). *The rise of Ayudhya: A history of Siam in the fourteenth and fifteenth centuries*. Kuala Lumpur: Oxford University Press.
- Claessen, Henri J. M., & Oosten, Jarich G. (Eds.) (1996). *Ideology and the formation of early states*. Leiden: E.J. Brill.
- Cotterrell, Roger. (1992). *The sociology of law: An introduction* (2<sup>nd</sup> ed.). London: Butterworths.
- Direck Jayanam. (1964). *The evolution of Thai laws*. Bonn: Royal Thai Embassy.

- Dowson, John. (2001). *A classical dictionary of Hindu mythology & religion* (Thirteenth impression). New Delhi: Rupa & Co.
- Duplatre, L. (1922). *Essai sur la condition de la femme au Siam*. Thèse, Université de Grenoble, Faculté de Droit. (ดูปลาตร์, หลุยส์. (2533). *สถานะของหญิงมีสามีในประเทศไทยสยาม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.)
- Engel, David M. (1975). *Law and kingship in Thailand during the reign of King Chulalongkorn*. Ann Arbor, MI: The University of Michigan Center for South and Southeast Asian Studies.
- Engel, David M. (1978). *Code and custom in a Thai provincial court: The interaction of formal and informal systems of justice*. Tuscon, AZ: The University of Arizona Press.
- Engelhart, Neil A. (2001). *Culture and power in traditional Siamese government*. Ithaca, NY: Southeast Asian Program, Cornell University.
- Hagesteijn, Renée. (1996). Lack of limits: Cultural aspects of state formation in early continental Southeast Asia. In Henri J. M. Claessen, & Jarich G Oosten, (Eds.), *Ideology and the formation of early states* (pp. 187-204). Leiden: E.J. Brill.
- Headley, Jr., Robert K. (1977). *Cambodian-English dictionary*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.
- Heine-Geldern, Robert. (1963). *Conceptions of state and kingship in Southeast Asia* (2<sup>nd</sup> Printing). Itaca, NY: Southeast Asia Program, Department of Asian Studies, Cornell University.
- Herzfeld, Michael. (2001). *Anthropology: Theoretical practice in culture and society*. London: Blackwell Publishers Ltd.
- Hong, Lysa. (1984). *Thailand in the nineteenth century: Evolution of the economy and society*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Howell, Signe. (2002). Cosmology. In Alan Barnard & Jonathan Spencer (eds). *Encyclopedia of social and cultural anthropology* (pp. 129-132). London: Routledge.

- Huxley, Andrew. (1996a). Introduction. In Andrew Huxley (ed.), *Thai law: Buddhist law*, pp. 1-30. Bangkok: White Orchid.
- Huxley, Andrew. (1996b). Thai, Mon & Burmese Dhammathats – Who influenced whom? In Andrew Huxley (ed.), *Thai law: Buddhist law* (pp. 81-132). Bangkok: White Orchid.
- Ishii, Yoneo. (1986). The Thai Thammasat (with a note on the Lao Thammasat). In M. B. Hooker (ed.), *Laws of South-East Asia* (Vol. 1: The Pre-Modern Texts). Singapore: Butterworth & Co (Asia). (อิชิอิ, โยเนโอะ. (2536). พระธรรมศาสตร์ไทย (นิติ เขียวศรีวงศ์ , ผู้แปล). ใน สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, *กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย* (น. 9-42). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.)
- Ishii, Yoneo, & Sugita, Shigeharu (Coordinators). (1981a) *KWIC Index of the Three Seals Law* (Vol. 1-70). Osaka: National Museum of Ethnology.
- (1981b). *Text of the Three Seals Law* (Vol. 1-5). Osaka: National Museum of Ethnology.
- Kane, Padurany Vaman. (1968). *History of Dharmasastra, Vol. 1, Part 1* (2<sup>nd</sup> ed.). Poona: Bhandarkar Oriental Research Institute.
- Lewellen, Ted C. (2003). *Political anthropology: An introduction* (3<sup>rd</sup> ed.). Westport, CT: Praeger.
- Lingat, R. (1973). *The classical law of India* (J. Duncan M. Derrett, trans.). Berkeley, CA: University of California.
- Linstrom, Lamont. (2002). Syncretism. In Alan Barnard & Jonathan Spencer (Eds.). *Encyclopedia of social and cultural anthropology* (pp. 539-541). London: Routledge.
- Malalasekera, George Peiris. (1974). *Dictionary of Pali proper names* (Third ed.). London: The Pali Text Society.
- Mani, Vettam. (1993). *Puranic encyclopedia*. (first published 1975). Delhi: Motilal Banarsidass.

- Monier-Williams, Monier. (1993). *A Sanskrit-English dictionary*. (reprinted of the first edition, 1899). Delhi: Motilal Banarsidass.
- Nai Pan Hla. (1991). *The significant role of the Mon version Dharmasastra*. Tokyo: Institute for the Study of Languages and Culture of Asia and Africa.
- (collected & trans.). (1992a). *Eleven Mon Dhammasat texts*. Tokyo: The Centre for East Asian Cultural Studies for Unesco.
- Nai Pan Hla. (1992b). *The significance role of the Mon language and culture in Southeast Asia, Part I*. Tokyo: Institute for the Study of Languages and Culture of Asia and Africa.
- Nanda, Serena, & Warms, Richard L. (2004). *Cultural anthropology* (8<sup>th</sup> ed). Belmont, CA: Wadsworth/Thomson Learning.
- Preedee Kasemsup. (1986). Reception of law in Thailand, A Buddhist society. In Masaji Chiba (Ed.), *Asian indigenous law: In interaction with received law* (pp. 267-300). London: KPI.
- Reynolds, Frank E. (1978). Sacral kingship and national development: The case of Thailand. In Bardwell L. Smith (Ed.), *Religion and legitimation of power in Thailand, Laos, and Burma* (pp. 100-110). Chambersburg, PA: ANIMA Books.
- Rhys Davis, T. W. & Stede, William. (1993). *Pali-English dictionary*. (first published 1921-1925). Delhi: Motilal Banarsidass.
- Richardson, D. (Trans.). (1847). *The Damathat or the laws of Menoo*. Maulmain: American Baptist Mission Press.
- Rouland, Norbert. (1994). *Legal anthropology* (Philippe G. Planel, trans.). London: Athlone. (Original work published 1988).
- Rush, Michael. (1992). *Politics and society: An introduction to political sociology*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.
- Sharma, R. N. (1980). *Ancient India according to Manu*. Delhi: Nag Publishers.
- Skilling, Peter. (2546). Ideology and law: The Three Seals Code on crimes related to relics, images, and Bodhi-trees. In วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ),



ศรีชไมยาจารย์ (น. 287-307). กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการชำระกฎหมายตราสามดวง, คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย, กระทรวงวัฒนธรรม. (พิพิธนิพนธ์เชิดชูเกียรติ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร – ศาสตราจารย์วิสุทธ์ บุศยกุล เนื่องในโอกาสมีอายุครบ 84 ปี ใน พ.ศ. 2545).

Smart, Ninian. (1983). *Worldviews: Crosscultural explorations of human beliefs*. New York, NY: Charles Scribner's Sons.

Somboon Suksamran. (1984). *Buddhism and political authority: A symbiotic relationship*. In B. J. Terwiel, Sachchidanand Sahai (Ed.), *Buddhism and society in Thailand* (pp. 25-42). Gaya: Centre for South East Asian Studies.

Stein, Rebecca L., & Stein, Philip L. (2005). *The anthropology of religion, magic, and witchcraft*. Boston, MA: Pearson.

Tambiah, S. J. (1976). *World conqueror and world renouncer*. Cambridge: Cambridge University Press.

Thakur, Upendra. (1987). The Manusmrti and the Thai jurisprudence. In Ann Buller (Compiler), *Proceedings of the International Conference on Thai Studies* (Vol. 2, pp. 349-352). Canberra: The Australian National University.

Verma, Prativa. (1988). *Social philosophy of the Mahabharata and the Manu Smrti*. New Delhi: Classical Publishing Co.

Vickery, Michael. (1996). The constitution of Ayutthaya: An investigation into the Three Seals Code. In Andrew Huxley (Ed.), *Thai law: Buddhist law, essays on the legal history of Thailand, Laos and Burma* (pp. 133-210). Bangkok: White Orchid.

Wales, Quaritch. (1931). *Siamese state ceremonies: Their history and function*. London: Bernard Quaritch.

Wales, Quaritch. (1965). *Ancient Siamese government and administration*. New York, NY: Paragon Book Reprint. (ควอริช เวลส์. (2519). *การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ* (กาญจณี สมเกียรติคุณ และ ยุพา ชุมจันทร์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.)

Winthrop, Robert H. (1991). *Dictionary of concepts in cultural anthropology*. Westport, CT: Greenwood Press.

Womack, Mari. (2001). *Being human: An introduction to cultural anthropology* (2<sup>nd</sup> ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.

### Articles

Datta, Amaresh (Chief Editor). (1987). Agama literature. In *Encyclopaedia of Indian literature* (Volume 1, A-Deo, p. 94). New Delhi: Sahitya Akademi.

Low, James. (1847). On the law of Mu'ung Thai or Siam. *Journal of Indian Archipelago and Eastern Asia* 1. Reprinted in วินัย พงศ์ศรีเพียร (บรรณาธิการ), *นิติปรัชญาไทย: ประกาศพระราชปรรณ, หลักอินทภาษ, พระธรรมศาสตร์, และ On the Law of Mu'ung Thai or Siam* (pp. 328-429). กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเมธีวิจัยอาวุโส สกว. "กฎหมายตราสามดวง: ประมวลกฎหมายไทยในฐานะมรดกโลก."

Masao, Tokichi. (1905). Researches into the indigenous law of Siam as a study of comparative jurisprudence. *Journal of the Siam Society* 2(1).

Sarasin Viraphol. (1977, January). Law in traditional Siam and China: A comparative study. *Journal of the Siam Society* 65(1), 81-136.

Vickery, Michael. (1984). Prolegomena to methods for using the Ayutthayan laws as historical source material. *Journal of Siam Society* 72, 37-59.

Wyatt, David. (1967). The Thai 'Kata Mandirapala' and Malacca. *Journal of Siam Society* 55, 279-86.

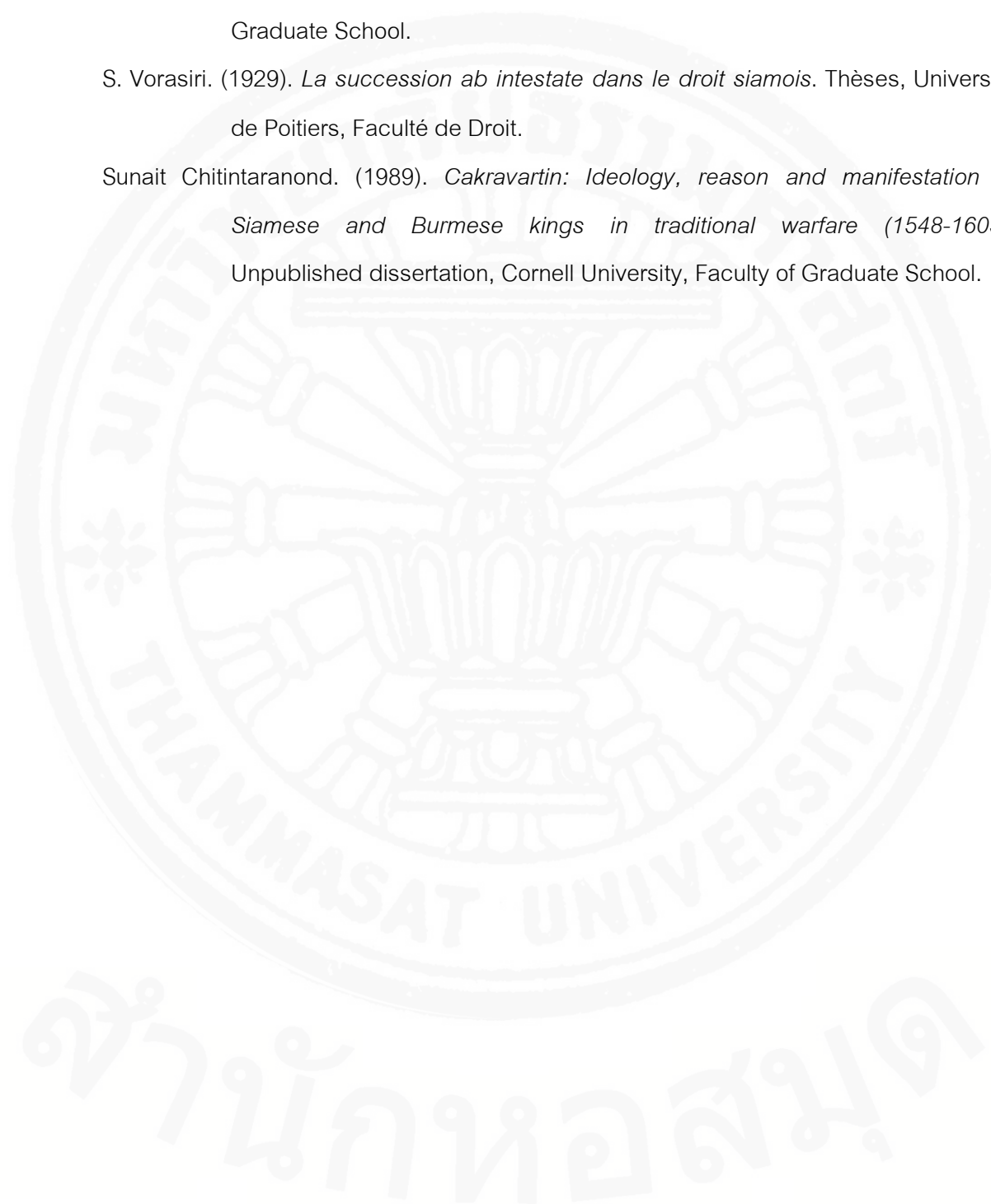
### Other Materials

Gray, Christine. (1986). *Thailand, the soteriological state in the 1970s*. Unpublished doctoral dissertation, University of Chicago, the Faculty of the Division of Social Science, Department of Anthropology.

Gesick, Lorraine Marie. (1976). *Kingship and political integration in traditional Siam, 1767-1824*. Unpublished doctoral dissertation, Cornell University, Faculty of Graduate School.

S. Vorasiri. (1929). *La succession ab intestate dans le droit siamois*. Thèses, Université de Poitiers, Faculté de Droit.

Sunait Chitintaranond. (1989). *Cakravartin: Ideology, reason and manifestation of Siamese and Burmese kings in traditional warfare (1548-1605)*. Unpublished dissertation, Cornell University, Faculty of Graduate School.



## ประวัติการศึกษา

ชื่อ	นายปภัตสร เขียวปัญญา (Mr. Paphatsaun Thianpanya)
วันเดือนปีเกิด	4 เมษายน 2499
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การปกครอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาสันสกฤต) มหาวิทยาลัย ศิลปากร
ตำแหน่ง	นักวิชาการอิสระ
ทุนการศึกษา	ทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปี 2551 กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
ผลงานทางวิชาการ	(2539). การศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์พระธรรมศาสตร์ฉบับ ภาษาสันสกฤตกับฉบับภาษามอญ. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะโบราณคดี, สาขาวิชา ภาษาสันสกฤต. (2002, January). <i>Mon language in Thailand: The endangered heritage</i> . Paper presented at the 8 <sup>th</sup> International Conference on Thai Studies, 9-12 January 2002, Nakhon Phanom, Thailand. (CD-ROM: 19-06.pdf) (2547). สิทธิชุมชนท้องถิ่นมอญ: กรณีการสร้างท่อก๊าซที่มี ผลกระทบต่อชุมชนมอญพื้นเมือง และชุมชนมอญอพยพที่ อำเภอสังขละบุรี. กรุงเทพฯ: นิติธรรม. (หัวหน้าโครงการวิจัย ย่อย) (ชุดโครงการสิทธิชุมชนท้องถิ่นจากจารีตประเพณีสู่ สถานการณ์ปัจจุบัน: การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบาย สิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย (ศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. ชลธิรา สัตยาวัฒนา หัวหน้าโครงการ ), ชุดโครงการสิทธิ มนุษยชนไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน (ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ผู้ประสานงานชุดโครงการ ) สนับสนุนโดยสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.))

(2008, January). *Mon Community Rights in Thailand: A Historical and Structural Study*. Paper presented at the 10<sup>th</sup> International Conference on Thai Studies, 9-11 January 2002, Bangkok, Thailand. (CD-ROM 2 (White Cover): The Mons and Thailand)

(ตุลาคม 2550). *ปรัชญาชีวิตของหลวงพ่อดุตตมะ*. บทความวิชาการนำเสนอใน International Conference on Discovery of Ramanya Desa: History, Identity, Culture, Language and Performing Arts, (ครบเครื่องเรื่องรามัญ: ว่าด้วยประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ภาษา และศิลปการแสดง), 10-13 ตุลาคม 2550, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

#### ประสบการณ์ทำงาน

อาจารย์ประจำหมวดการศึกษาทั่วไป ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยการ 2526-2546

ผู้ร่วมวิจัย การสำรวจวรรณกรรมมอญในภาคกลางของประเทศไทย (บุษบา ประภาสพงศ ห้วนหน้าโครงการ) ทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ 2541

อาจารย์พิเศษบรรยายหัวข้อ “ชุมชนและวัฒนธรรมมอญในไทย” ในวิชาชนกลุ่มน้อย โครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในภาค 2 ปีการศึกษา 2547

ผู้ช่วยวิจัย โครงการ วิจัยปรับปรุงหลักสูตรปริญญาเอกสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รองศาสตราจารย์ ดร. วรพล พรหมิกบุตร หัวหน้าโครงการวิจัย) 2548

อาจารย์พิเศษบรรยายรายวิชา Quality of Living ร่วมกับ รองศาสตราจารย์ ดร. สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ ในหลักสูตร Bachelor of Accounting (International Program) คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้า ภาค 2 ปีการศึกษา 2549